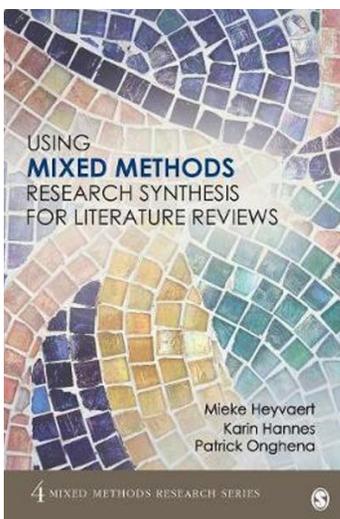

บทวิจารณ์หนังสือ
การใช้การสังเคราะห์งานวิจัยแบบผสมวิธีสำหรับการทบทวนวรรณกรรม
Using Mixed Methods Research Synthesis for Literature Reviews

ผู้แต่ง Mieke Heyvaert, Karin Hannes, and Patrick Onghena (2017)

อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล

หนังสือ “การใช้การสังเคราะห์งานวิจัยแบบผสมวิธีสำหรับการทบทวนวรรณกรรม (Using Mixed Methods Research Synthesis for Literature Reviews)” เล่มนี้ เป็นหนังสือเล่มหนึ่งจากจำนวนหนังสือที่เล่มในชุดการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research Series) ของสำนักพิมพ์ SAGE ที่มีความน่าสนใจในการขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับการใช้การสังเคราะห์งานวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งนี้หนังสือเล่มนี้มุ่งเน้นที่การนำไปประยุกต์ใช้ในการทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมหรือการสังเคราะห์งานวิจัยที่ผ่านมานั้น โดยมากผู้วิจัยมักทำการสังเคราะห์งานวิจัยโดยแยกระหว่างการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณ และการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพตามระเบียบวิธีของการสังเคราะห์งานวิจัย (Research Synthesis) เช่น การสังเคราะห์เนื้อหา (Content Synthesis) การวิเคราะห์อภิมาน (Meta-Analysis)

การวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิมาน (Meta-Ethnography) เป็นต้น แต่ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาและต่อยอดองค์ความรู้ด้านการทบทวนวรรณกรรมและการสังเคราะห์งานวิจัยอย่างแพร่หลายและกว้างขวางมากขึ้น ดังเช่นในหนังสือเล่มนี้ที่ได้นำเสนอแนวคิด รูปแบบ และวิธีการของการสังเคราะห์งานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research Synthesis: MMRS) โดยได้นำแนวคิดจากการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) สู่อำนาจนำไปใช้ในการสังเคราะห์งานวิจัย โดยมุ่งเน้นที่การนำไปใช้ในการทบทวนวรรณกรรม (Literature Reviews)

การทบทวนวรรณกรรมด้วยการการสังเคราะห์งานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research Synthesis (MMRS) Literature Reviews) เป็นวิธีการที่มาจากทบทวนอย่างเป็นระบบ (systematic review) ที่เป็นกระบวนการศึกษาและทบทวนข้อค้นพบเชิงประจักษ์ของงานวิจัยที่ศึกษาทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมาทำการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยประยุกต์ใช้หลักการของการวิจัยแบบผสมวิธี (mixed methods research) ดังในหนังสือเล่มนี้ที่ผู้เขียนได้กล่าวถึงการทบทวนวรรณกรรมว่า การทบทวนวรรณกรรมนั้นสามารถพบได้โดยทั่วไป ทั้งจากวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทและระดับปริญญาเอก ข้อเสนอโครงการวิจัย เอกสารเชิงนโยบาย คู่มือต่าง ๆ สำหรับผู้ปฏิบัติ รวมถึงการตีพิมพ์งานวิจัยในวารสาร เป็นต้น โดยก่อน

การทำกรวิจัย ผู้วิจัยต้องทำการศึกษาประเด็นที่สนใจ เช่น การนำกระบวนการไปใช้ การกำหนดนโยบาย ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ความเป็นไปได้ ความเหมาะสมของประเด็นที่ทำการศึกษา ฯลฯ ดังนั้นการทบทวนวรรณกรรมจึงเป็นเรื่องที่สำคัญเป็นอย่างมาก

ผู้เขียนได้ระบุถึงจุดมุ่งหมายสองประการของหนังสือเล่มนี้ ประการแรก คือ เพื่อเสนอแนวทางและขั้นตอนของการทบทวนวรรณกรรม โดยมุ่งเน้นที่ศักยภาพ ข้อดี ปัญหาอุปสรรค และข้อผิดพลาดระหว่างการดำเนินการทบทวนวรรณกรรม ประการที่สอง คือ เพื่อนำเสนอเกี่ยวกับเทคนิควิธีในการรวบรวมการบูรณาการ เอกสารที่เป็นทั้งลักษณะของหลักฐานเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ด้วยการใช้มุมมองและวิธีการแบบผสมวิธี (Mixed Methods Perspective and Approach) เนื่องจากในความเป็นจริงของการทบทวนวรรณกรรมนั้น ผู้วิจัยอาจพบความซับซ้อนของข้อมูลทั้งสองประเภทนี้อยู่เสมอ หนังสือเล่มนี้จึงเหมาะสำหรับผู้เรียนในระดับปริญญาโทและระดับปริญญาเอก รวมถึงนักวิจัย ผู้กำหนดนโยบาย หรือผู้ต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับการทบทวนวรรณกรรม ทั้งวิธีการและเทคนิคสำหรับการสรุป การวิเคราะห์เอกสารหลักฐาน และเพื่อขยายความเข้าใจในหลักการเชิงระเบียบวิธีพื้นฐาน นอกจากนี้ ผู้เขียนได้กล่าวถึงคุณสมบัติของหนังสือเล่มนี้ว่าสามารถใช้เป็นตำราเรียนเกี่ยวกับการทบทวนวรรณกรรม หรือใช้เป็นหนังสือเสริมการเรียน ใช้ในการสัมมนา การประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ เป็นต้น

หนังสือเล่มนี้ประกอบด้วยเนื้อหาสาระที่แบ่งออกเป็น 8 บทหลัก ได้แก่

บทที่ 1 บทนำสู่การทบทวนวรรณกรรมด้วยการสังเคราะห์งานวิจัยแบบผสมวิธี (*Introduction to MMRS Literature Reviews*) ในบทนี้ ผู้เขียนมุ่งนำเสนอเกี่ยวกับที่มา แนวคิด และภาพรวมของขั้นตอนการทบทวนวรรณกรรมด้วยการสังเคราะห์งานวิจัยแบบผสมวิธี แนวทางการปฏิบัติ รวมถึงศักยภาพและข้อผิดพลาดของการทบทวนวรรณกรรม

บทที่ 2 การเตรียมการสำหรับการทบทวนวรรณกรรมด้วยการสังเคราะห์งานวิจัยแบบผสมวิธี (*Preparing for an MMRS Literature Review*) ในบทนี้ ผู้เขียนมุ่งนำเสนอการสร้างความพร้อมของผู้ทบทวนวรรณกรรม การเตรียมการ และการพัฒนาข้อกำหนดในการทบทวนวรรณกรรม เช่น การกำหนดประเด็นและขอบเขตในการทบทวนวรรณกรรม การเลือกรูปแบบการทบทวนวรรณกรรมที่เหมาะสม การเขียนภูมิหลังและที่มาของการสังเคราะห์งานวิจัยแบบผสมวิธี การกำหนดคำถาม วัตถุประสงค์ และวิธีการของการทบทวนวรรณกรรม รวมถึงจริยธรรมในการทบทวนวรรณกรรมด้วยการสังเคราะห์งานวิจัยแบบผสมวิธี ข้อดีและข้อผิดพลาดของระยะการเตรียมการในการทบทวนวรรณกรรม

บทที่ 3 การสืบค้นการศึกษา (งานวิจัย) ที่เกี่ยวข้อง (*Searching for Relevant Studies*) ในบทนี้ ผู้เขียนมุ่งนำเสนอกระบวนการสืบค้นข้อมูล ยุทธวิธีในการเลือกและการสืบค้นเอกสาร ทั้งแบบละเอียดแบบเจาะจง และแบบมีจุดมุ่งหมาย การวางแผนการสืบค้นและการจัดการกับแหล่งข้อมูล การลดอคติจากการสืบค้น การสืบค้นฐานข้อมูลบรรณานุกรม การกรองระเบียบวิธีที่ใช้ในการสืบค้น การจัดการกับงานเอกสารที่คลุมเครือและไม่ชัดเจน (Gray Literature) การสืบค้นวารสาร การสืบค้นรายการอ้างอิง การปรึกษาเกี่ยวกับดัชนีอ้างอิง การติดต่อผู้เขียนและผู้เชี่ยวชาญ ตัวเลือกการสืบค้นข้อมูลจากห้องสมุดและจากอินเทอร์เน็ต เกณฑ์การคัดเลือกและคัดออกของเอกสารที่ได้มา ทั้งการตรวจคัดกรองเริ่มต้นและตรวจคัดกรองช่วงสุดท้ายด้วยการประเมินข้อตกลงของเอกสารที่คัดเลือกในการทบทวนวรรณกรรม การจัดทำเอกสารและรายงานขั้นตอนและ

ผลการสืบค้นเอกสาร รวมถึงความท้าทายของการเก็บรวบรวมข้อมูล และเกณฑ์ของการทบทวนวรรณกรรมด้วยการสังเคราะห์งานวิจัยแบบผสมวิธี

บทที่ 4 การประเมินคุณภาพของงานวิจัยเบื้องต้น (Quality Assessment of Primary Research Studies) ในบทนี้ ผู้เขียนมุ่งนำเสนอานิยามของการประเมินคุณภาพงานวิจัย เหตุผลในการประเมินคุณภาพของงานวิจัยที่นำมาศึกษา วิธีการในการประเมินคุณภาพงานวิจัย ระหว่างการตัดสินโดยผู้เชี่ยวชาญ (Expert Judgment) กับการตัดสินโดยใช้เกณฑ์เป็นฐาน (Criterion-Based Judgment) และระหว่างการกำหนดกรอบโดยทั่วไปและการออกแบบกรอบการประเมินเฉพาะสำหรับการประเมินคุณภาพงานวิจัย (Generic Versus Design-Specific Frameworks for Quality Assessment) เครื่องมือประเภทต่าง ๆ ที่ใช้สนับสนุนการประเมินคุณภาพงานวิจัย รวมถึงเกณฑ์การประเมินคุณภาพของงานวิจัยที่เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และแบบผสมวิธี การใช้ผลการประเมินในการคัดเลือกหรือคัดงานวิจัยออกจากการศึกษา และความท้าทายของขั้นตอนการประเมินคุณภาพงานวิจัย

บทที่ 5 การสกัดข้อมูลเชิงพรรณนา (Extracting Descriptive Data) ในบทนี้ ผู้เขียนมุ่งนำเสนอเหตุผลในการสกัดข้อมูลเชิงพรรณนา รวมถึง 4 ขั้นตอนของการสกัดข้อมูลเชิงพรรณนา ได้แก่ 1) การตัดสินใจเกี่ยวกับข้อมูลที่ถูกรวมถึงการพัฒนาแบบฟอร์มการสกัดข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Data Extraction Form) และคู่มือการลงรหัสข้อมูล (Coding Guide) 2) การทดลองใช้แบบฟอร์มการสกัดข้อมูลเชิงพรรณนาและคู่มือการลงรหัสข้อมูล 3) การดำเนินการสกัดข้อมูลเชิงพรรณนา และ 4) การระบุและอภิปรายความแตกต่างจากการสกัดข้อมูล นอกจากนี้ยังมีประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับกระบวนการความเป็นระบบและความโปร่งใสในกระบวนการสกัดข้อมูลเชิงพรรณนา การนำเสนอผลการสกัดข้อมูลเชิงพรรณนาในรายงานการสังเคราะห์งานวิจัยแบบผสมวิธี รวมถึงความท้าทายในการสกัดข้อมูลเชิงพรรณนาสำหรับการทบทวนวรรณกรรมด้วยการสังเคราะห์งานวิจัยแบบผสมวิธี

บทที่ 6 การสังเคราะห์ข้อมูลสำหรับการทบทวนวรรณกรรมด้วยการสังเคราะห์งานวิจัยแบบผสมวิธีแบบแยกส่วน (Data Synthesis for Segregated MMRS Literature Reviews) ในบทนี้ ผู้เขียนมุ่งนำเสนอการสังเคราะห์ข้อมูลแบบแยกส่วน (Segregated) แบบบูรณาการ (Integrated) และแบบต่อเนื่อง (Contingent) ความเป็นไปได้ของวิธีการสังเคราะห์ข้อมูลแบบแยกส่วนในการสังเคราะห์งานวิจัยแบบผสมวิธี วิธีการสังเคราะห์งานวิจัยสำหรับการศึกษาเชิงคุณภาพ ได้แก่ ทฤษฎีฐานราก (Formal Grounded Theory) การวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิมาน (Meta-Ethnography) การสังเคราะห์ใจความเฉพาะเรื่อง (Thematic Synthesis) การสังเคราะห์อภิมานสรุปภาพรวม (Meta-Aggregative Synthesis) วิธีการสังเคราะห์งานวิจัยสำหรับการศึกษาเชิงปริมาณ ได้แก่ การวิเคราะห์อภิมานเชิงสถิติ (Statistical Meta-Analysis) การนับคะแนนเสียง (Vote Counting) การสรุปเรื่องเล่า (Narrative Summary) รวมถึงการนำผลของการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณมารวมกัน

บทที่ 7 การสังเคราะห์ข้อมูลสำหรับการทบทวนวรรณกรรมด้วยการสังเคราะห์งานวิจัยแบบผสมวิธีแบบบูรณาการ (Data Synthesis for Integrated MMRS Literature Reviews) ในบทนี้ ผู้เขียนมุ่งนำเสนอความเป็นไปได้ของวิธีการสังเคราะห์ข้อมูลแบบบูรณาการในการสังเคราะห์งานวิจัยแบบผสมวิธี วิธีการสังเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitizing Approaches) ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา การนับคะแนนเสียง

การคำนวณความถี่ของขนาดอิทธิพล (Effect Sizes) ของผลการศึกษาเชิงคุณภาพ วิธีการสังเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitizing Approaches) ได้แก่ การแปลงผลจากข้อมูลเชิงปริมาณ (Converting Quantitative Finding) วิธีการสังเคราะห์แบบผสม ได้แก่ การสรุปเรื่องเล่า (Narrative Summary) การสังเคราะห์ตีความประเด็นสำคัญ (Critical Interpretive Synthesis) และการสังเคราะห์ตามแนวสังคมนิยม (Realist Synthesis)

บทที่ 8 การสังเคราะห์ข้อมูลสำหรับการทบทวนวรรณกรรมด้วยการสังเคราะห์งานวิจัยแบบผสมวิธีแบบต่อเนื่อง (Data Synthesis for Contingent MMRS Literature Reviews) ในบทนี้ ผู้เขียนมุ่งนำเสนอวิธีการสังเคราะห์ข้อมูลแบบต่อเนื่องสำหรับการสังเคราะห์งานวิจัยแบบผสมวิธีที่ซับซ้อน วิธีการสังเคราะห์ข้อมูลทางเลือกด้วยวิธีการสังเคราะห์เบย์เซียน (The Bayesian Synthesis Approach) ของ Robert et al. (2002); Voil et al. (2009) และ Crandell et al. (2011)

บทที่ 9 การรายงานการทบทวนวรรณกรรมด้วยการสังเคราะห์งานวิจัยแบบผสมวิธี (Reporting MMRS Literature Reviews) ในบทนี้ ผู้เขียนมุ่งนำเสนอกระบวนการเขียนรายงาน จริยธรรมในกระบวนการเขียน และโครงสร้างของการสังเคราะห์งานวิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่ ชื่อเรื่อง บทคัดย่อ บทนำ วิธีการข้อค้นพบ การอภิปรายผล การสรุปผล กิตติกรรมประกาศ บรรณานุกรม ภาคผนวก รวมถึงการเผยแพร่ผลงานและความท้าทายของการรายงานผล และการเผยแพร่ผลการทบทวนวรรณกรรมด้วยการสังเคราะห์งานวิจัยแบบผสมวิธี

ในแต่ละบทของหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนได้มีการเกริ่นนำถึงโครงสร้างของเนื้อหาในแต่ละบท (Chapter Outline) เพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นภาพรวมเบื้องต้นของเนื้อหาในบทนั้น และช่วงท้ายบท ผู้เขียนได้สรุปประเด็นสำคัญ (Summary Points) คำถามชวนคิด (Questions for Thought) แบบฝึกหัด (Exercises) ข้อเสนอแนะสำหรับการอ่านเพิ่มเติม (Suggestions for Further Reading) และรายการอ้างอิง (References) เพื่อให้ผู้อ่านได้ต่อยอดองค์ความรู้ของตนเองจากการอ่านด้วยการตกผลึกความคิดในประเด็นที่น่าสนใจ ได้ลองฝึกหัดจากประเด็นคำถามที่ท้าทาย และผู้อ่านสามารถศึกษาเพิ่มเติมจากแหล่งอ้างอิงที่ผู้เขียนได้เสนอแนะไว้ เพื่อให้ผู้อ่านได้ทำความเข้าใจและขยายประเด็นของการศึกษาได้อย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น และในส่วนท้ายเล่มผู้เขียนได้เขียนเนื้อหาส่วนเสริมเพิ่มเติมจากผู้เขียน (Epilogue) อภิธานศัพท์ (Glossary) และดัชนีคำค้น (Index) เพื่อให้ผู้อ่านสามารถสืบค้นคำสำคัญได้อย่างสะดวกและเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับผู้อ่านได้เป็นอย่างมาก

ภาพรวมของหนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่มีความใหม่ในเชิงวิชาการที่นำเสนอแนวความคิดที่ประยุกต์จากการใช้การวิจัยแบบผสมวิธีสู่การนำไปใช้ในการสังเคราะห์งานวิจัยเพื่อการทบทวนวรรณกรรม ผู้เขียนได้เรียบเรียงเนื้อหาอย่างเป็นระบบตามขั้นตอนและกระบวนการโดยเริ่มจากการให้แนวคิดสำคัญเบื้องต้น ต่อด้วยการเตรียมความพร้อมในการทบทวนวรรณกรรมที่ใช้แนวคิดการสังเคราะห์งานวิจัยแบบผสมวิธี การสืบค้น การประเมินคุณภาพของงานวิจัย การสกัดข้อมูล การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลด้วยรูปแบบและเทคนิควิธีต่าง ๆ ที่หลากหลาย รวมถึงการเขียนรายงานและการเผยแพร่การทบทวนวรรณกรรมด้วยการสังเคราะห์งานวิจัยแบบผสมวิธี การนำเสนอเนื้อหาในเล่มเป็นลักษณะของการบรรยายและมีการใช้ตัวอย่างเนื้อหาภาพประกอบ และตารางวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาในแต่ละส่วน ผู้เขียนเน้นการให้ประเด็นสำคัญ ประเด็นชวนคิด เพื่อให้ผู้อ่านได้ท้าทายความคิดสู่การต่อยอดองค์ความรู้สู่การศึกษาและพัฒนาการทบทวนวรรณกรรมด้วยการสังเคราะห์งานวิจัยแบบผสมวิธีต่อไป

ผู้เขียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

114 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ

เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร 10110

e-mail: ittipaatresearch@gmail.com